

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
ФАКУЛТЕТ “МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ”
КАТЕДРА “АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”

КОНСПЕКТ¹

ЗА КОМПЛЕКСЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

СПЕЦИАЛНОСТ

“ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ И МЕНИДЖМЪНТ”

1. **Управление – същност и основни характеристики.** Система за управление. Субект и обект на управление. Мениджмънтът като специфичен вид управление в социалната област. Управленски функции – видове и особености. Цикъл на управление.
2. **Среда на публичното управление.** Външна и вътрешна среда – съвременни характеристики
3. **Управленско решение – същност и особености.** Видове управленски решения. Типология на решаваните проблеми. Цикъл на управленското решение.
4. **Делегиране на права – същност, особености, граници.** Методически подход. Проблеми и трудности при делегирането на права.
5. **Стил на ръководство – същност и типове.** Индивидуален стил на ръководителя. Ситуационен стил на ръководство.
6. **Организационни структури на управление - същност и основни компоненти.** Характеристика на видове ОСУ
7. **Демокрация.** Модерна демокрация. Институционално устройство на демократичното политическо управление.
8. **Феноменът власт – същност и характерни особености.** Видове власт. Източници на властта.
9. **Основни принципи на държавно управление в Р България.** Функции на държавата. Балансът на властите.
10. **Парламент.** Модели на парламентарно управление.
11. **Българският модел на парламентарна демокрация.** Политически партии. Избирателна система.
12. **Социални процеси.** Социална диференциация. Социална стратификация. Социална мобилност. Социална изолация и социална маргинализация. Социално неравенство. Социален статус. Статус и поведение.
13. **Социални общности.** Видове социални общности. Модели на взаимоотношения и взаимодействие между доминантни и малцинствени общности.

¹ Билетите за Държавния изпит са съставени от два въпроса от Конспекта за комплексен Държавен изпит по „Публична администрация и мениджмънт“.

14. **Социални организации.** Видове организации – бизнес и публични. Организации с идеална цел – общи и специфични характеристики. Взаимодействие на администрацията с НПО.
15. **Същност и основни характеристики на човешките ресурси и на тяхното управление.** Основни понятия и модели за УЧР. Влияние на глобализацията и развитието на информационните технологии върху УЧР. Мястото на човешките ресурси сред вътрешните фактори на организацията.
16. **Планиране на човешките ресурси** – същност, значение и основни дейности. Основни понятия и техники за анализ на труда. Информационна система за човешките ресурси - основни компоненти и изисквания. Методи за прогнозиране и баланс на търсенето и предлагането на персонал в организациите. Стратегия и политика по управление на човешките ресурси.
17. **Система за управление на човешките ресурси в организацията.** Набиране, подбор на персонала – процедури, критерии и методи. Въвеждане на персонала в организацията – значение, етапи и техники.
18. **Психологическа характеристика на управленската дейност.** Психологически анализ на процесите на вземане на управленски решения. Работа в екип.
19. **Комуникациите в управленската дейност.** Комуникативни стратегии при решаване на конфликти – съперничество, сътрудничество, компромис, избягване, приспособяване.
20. **Публичен сектор, публични блага, публичен избор, публични услуги.** Същност и основни характеристики на публичната администрация. Обхват на системата на публичната администрация.
21. **Нормативна регламентация за дейността на администрацията.** Устройство и функции на държавната администрация.
22. **Държавна служба. Професията “държавен служител”.** Длъжности в държавната администрация.
23. **Централна администрация на изпълнителната власт.** Деконцентрирана и децентрализирана администрация. Териториална администрация.
24. **Стратегия, стратегическо планиране и стратегическо управление в публичната сфера.** Йерархията цели, стратегии и политики. Видове публични стратегии.
25. **Инструментариум на стратегическото управление** – диаграма на целите; SWOT – анализ. Експертно-аналитични методи.
26. **Основи структурни системи в териториалното устройство** – същност, фактори за развитие и устройствена организация.
27. **Комплексно и пространствено планиране** – същност, ръководни документи, равнища и обхват, органи за управление на териториалното устройство в България.
28. **Местното самоуправление като териториална децентрализация на държавната власт.** Основни сфери на приложение и проявление на местното самоуправление. Ограничители.
29. **Местно самоуправление и управление** – общи характерни черти и различия. Административно-териториална, функционална и институционална организация.

30. **Концепцията „Добро управление“** и приложението ѝ на местно равнище. Форми и инструменти за участие на гражданите в местното самоуправление.
31. **Взаимоотношения, взаимодействия и партньорства в местното самоуправление** и управление в България.
32. **Форми на интегрирано местно самоуправление.** Регионални асоциации на общините. Финансовата децентрализация като демократична форма на самоуправление. Финансова и фискална децентрализация.
33. **Организация, обхват и структура на местните финанси.** Местна финансова политика – същност, съдържание, нормативна основа, институционална инфраструктура.
34. **Инвестиции и инвестиционен процес в публичния сектор.** Същност и елементи на общинската инвестиционна политика. Принципи и критерии за подбор и оценка на проекти финансирани с публични финансови средства.
35. **Същност, основни характеристики и необходимост от развитие на публично-частните партньорства (ПЧП).** Области на приложение, цели и задачи на ПЧП. Предимства и недостатъци на ПЧП.
36. **Организационни форми, модели и схеми на ПЧП.** Структуриране на ПЧП. Планиране и реализиране на проекти чрез ПЧП.
37. **Ресурсна осигуреност на ПЧП – източници и видове финансиране.** Механизми за плащания – разплащателни схеми.
38. **Същност и особености на устойчивото развитие.** Устойчиво развитие и жизнена среда. Глобални цели на устойчивото развитие. Устойчивото развитие в Европейския дневен ред. Устойчивото развитие като управленски принцип на местните власти.
39. **Същност, задачи и функции на счетоводството в публичния сектор.** Счетоводен баланс и счетоводни сметки. Счетоводен документооборот.
40. **Функции на правото като регулативна система.** Същност, източници и принципи на правото на Европейския съюз.
41. **Юридическа отговорност на държавния служител.** Видове юридическа отговорност. Административни нарушения. Административни наказания. Видове административни наказания
42. **Административно-правна норма и правен акт – понятие и структури.** Правен акт. Недействителност на правните актове.
43. **Компетентност на държавния служител.** Видове компетентност. Обвързана компетентност и оперативна самостоятелност в дейността на държавните служители.
44. **Мястото на държавата в икономиката.** Критики към държавата в икономиката. Държавата и публичния сектор. Икономически решения чрез гласуване. Дискусия за държавната роля в икономиката.
45. **Публични блага. Публичен избор.** Същност и особености. Публични блага и децентрализирано планиране. Псевдопазарни механизми за разкриване на предпочитания. Публичен и индивидуален подход за избор. Правила за публичен избор. Икономическа теория на политическата власт.

46. **Икономика на населените места.** Същност и обхват. Икономически фактори за развитието на населените места. Благоустроени крайградски зони и гета. Комунален транспорт. Екоурбанизъм. Насоки за решаване на градските проблеми.
47. **Държавата и социалната политика.** Макроикономическа концепция за държавната социална политика. Фискално регулиране и социални програми. Социална държава и социална политика.
48. **Социални проблеми на икономическата дестабилизация.** Инфлация и безработица. Проблеми на заетостта. Проблеми на доходните диференциации и политика на доходите.
49. **Система на държавното обществено осигуряване** – същност, финансово устройство и управление.
50. **Управление на държавната и общинската собственост** – ръководни принципи, идентификация, компетентни органи, механизми за управление.
51. **Управление на конфликтите в организациите** – специфични особености. Предизвикателствата на глобалната среда, като фактор за промяна природата на конфликтите. Дейности и етапи в управлението на конфликтите. Диагностика.
52. **Глобализация на икономиката и развитието и на задачите на администрацията.** Основни етапи в развитието и проявления на глобализацията. Специфични особености на съвременния етап на развитие. Взаимосвързаност и взаимозависимост на глобалните процеси.
53. **Поведение на организациите при стратегически промени.** Поведенски модели на организации с реактивно и активно управление. Холистичен подход на планиране на промените. Основни умения и способности на ръководителите, които управляват промените.
54. **Европейски структурни политики.** Финансиране на български проекти от структурните фондове на Европейския съюз.
55. **Администрацията в Интернет среда.** Концепцията е- правителство. Платформата е управление.

Конспектът за Държавен изпит е утвърден от катедра „Администрация, управление и политически науки” с Протокол № 9/ 09.07.2021 г

ЛИТЕРАТУРА:

1. Конституция на Република България, обн. ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., посл. изм. и доп. бр. 12 от 6 февруари 2007.
 2. Европейска харта за местното самоуправление (ЕХМСУ). ДВ, бр. 28, 1995 г., МРРБ, С., 2000.
 3. Закон за администрацията (ЗА). Обн ДВ, бр.130 от 05.11.1998 г., посл. изм. и доп. през 2012 г.
 4. Закон за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ), обн. ДВ, бр.63 от 14.07.1996 г., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 5. Закон за държавния служител. обн. ДВ. бр.67 от 27.07.1999 г., в сила от 28.08.1999 г., посл. изм. и доп. през 2012.
 6. Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА). Обн. ДВ, бр. 77 от 17.09.1991 г., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 7. Закон за регионалното развитие (ЗРП), обн. ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 8. Закон за местните данъци и такси (ЗМДТ). Обн. ДВ, бр.117 от 10.12.1997 г., посл. изм. и доп. през 2011г.
 9. Закон за общинските бюджети (ЗОб). Обн. ДВ, бр.33 от 24.03.1998 г., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 10. Закон за общинската собственост (ЗОС). Обн. ДВ, бр. 44/ 21.05.1996 г., посл. изм. и доп. през 2012 г.
 11. Закон за регионалното развитие (ЗРП), обн. ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 12. Закон за устройство на територията, ДВ. бр.1/ 2001, посл. изм. ДВ. бр.80/ 2011.
 13. Закон за общинския дълг (ЗОД). Обн. ДВ, бр.34 от 01.06.2005 г., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 14. Закон за устройство на държавния бюджет (ЗУДБ). Обн. ДВ, бр. 67 от 06.08.1996 г., посл. изм. и доп. през 2011 г.
 15. Национална програма за реформи на Р България (2011-2015), в изпълнение на Стратегия „Европа 2020”, вариант 2, София, март, 2011. <http://www.minfin.bg/bg/page/573>
 16. Препоръка 310 (2011) на Конгреса на местните и регионалните власти в Европа относно местната и регионалната демокрация в България, 21-ва сесия, Страсбург, 18-20 октомври, 2011, <http://www.self.government.bg/decentralization/?id=432&cid=600047&ssid=8>.
 17. Стратегия за децентрализация - актуализирана (2006-2015), С., 2010, <http://www.namrb.org/?act=news&id=1175>.
 18. Стратегия за иновации и добро управление на местно ниво на Съвета на Европа. Конференция на европейските министри, отговорни за местното и регионално управление, 15-та сесия, Валенсия, 15–16 октомври 2007, Информационен бюлетин на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Националния център за териториално развитие: Местна демокрация и регионална политика, бр. 11, 2007.
- ***
19. Андонова Кр., Интегрирано регионално развитие (теоретични и приложни аспекти), Варна, ВСУ „Ч. Храбър”, 2012.
 20. Арънсън, Елиът Човекът - "социално животно"/Елиът Арънсън., 2. доп. изд. София : Дамян Яков, 2009
 21. Балабанова, Хр. Администрация на изпълнителната власт. София, 2000.
 22. Бакърджиева, Т. Електронен бизнес – технологии и мрежи. УИ на ВСУ „Черноризец Храбър”, В., 2006.
 23. Баламезов, Б. Кратък терминологичен речник по теория на държавата и правото. УИ “Стопанство”, София, 1992.
 24. Браун с. В. и П. М. Джаксън, Икономика на Публичния сектор, София, ПССА, 1998.
 25. Вачкова, Ел., УЧР – Европейският и българският опит . С. 2007.
 26. Вебер, М. Социология на господството. “Св. Климент Охридски”, 1992.
 27. Великова, М. Местно самоуправление и управление, регионализация. УИ на ВСУ „Ч. Храбър”. В., 2008.
 28. Великова, М., Доброто местно самоуправление – европейското предизвикателство. Годишник на ВСУ „Черноризец Храбър”, В., 2007.
 29. Великова, М., Моделна теоретико-приложна схема на взаимодействие между общината и съставните ѝ кметства в населените места и районите в големите градове, Научен алманах на ВСУ, Серия „Икономика и стопанско управление”, кн. 6, 2008 г. – с. 36-47.
 30. Великова, М. Политики и практики в местното самоуправление. (Местна финансова и инвестиционна политика”. УИ на ВСУ „Ч. Храбър”. В., 2008.
 31. Великова, М., Финансовата децентрализация в Република България: между незавършените реформи и предизвикателствата на кризата. Годишник на ВСУ „Черноризец Храбър”, В., 2010.

32. Великова, М., Публично-частни партньорства. Аутсорсинг, Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър”, В., 2008.
33. Великова, М., Публично-частните партньорства – инструмент за реализация на концепцията „Ново публично управление” на местно равнище, Списание “Икономическа мисъл”, Икономически институт към БАН, кн.2. С., 2009.
34. Верхайен, Т., Т. Танев и колектив. Въведение в публичната администрация в сравнителен европейски аспект. Галико. София, 2000.
35. Владикин. Общо учение за държавата. София, 1992.
36. Воденичаров, Ал. Административен процес на Република България (учебно помагало). София, 1993.
37. Генешки, М. Регионална икономика. София. “Тракия-М”, 2000.
38. Ганчева, В., Устойчиво развитие на общините – от теория към практика, С., 2010.
39. Генов, Г. и колектив. Въведение в счетоводството, 1997.
40. Генова, Ж. Социология. УИ на ВСУ „Черноризец Храбър”, В., 2009.
41. Герчева-Несторова, Г.Т., Личност и общуване, С., Албатрос 2010
42. Герчева-Несторова Г. Психология в управлението – комуникативен разрез 1. УИ на ВСУ „Ч. Храбър”. В., 2004.
43. Герчева-Несторова Г. Психология в управлението – комуникативен практикум 2. УИ на ВСУ „Ч. Храбър”. В., 2005.
44. Герчева-Несторова Г. Социални комуникации – междуличностна парадигма. УИ на ВСУ „Ч. Храбър”. В., 2012.
45. Гълбрийт, Дж. К. Анатомия на властта.”Христо Ботев”, 1993.
46. Дерменджиев и колектив. Административно право на Република България, Обща част. София. 1996.
47. Димитров, Д. В. Управление на конфликта. ИК “Марица”. София. 2005.
48. Динков, Д. Европейска интеграция. УИ “Стопанство”, София 2007.
49. Динков, Д. и колектив. Реформирането на договорната основа на Европейския съюз като изпитание за гражданите. УИ “Стопанство”. С. 2008.
50. Иванов, Т. Икономически анализ в публичния сектор, Поредица „Управление на промяната”, ИПОИ при БАН, Сдружение „Джордж Маршъл”, С., 2009.
51. Илиев Цв., Лидерство и управление на екипи, Персонал – GRN, 2009.
52. Илиев Й. Управление чрез мотивация, Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър”, В., 2009.
53. Илиев, Й., Управление на човешките ресурси, Умението да мотивираме изд. “Абагар”, Велико Търново, 2005.
54. Илиев, Й., Управление на човешките ресурси – учебно помагало – УИ „Стопанство”, София, 2007. 55. Калинков, К. Урбанистика, Варна: ИК Геа-Принт, 2010.
56. Кацамунска, П. Модели на управление на компетентността в публичната администрация. Издателство „Авангард Прима”, С., 2008.
57. Ковачев, А., Териториално устройство, София: Пенсофт, 2009.
58. Конакчиев, Д., Андонова Кремена, Икономика на публичния сектор, Варна, ВСУ „Ч. Храбър”, 2012.
59. Конакчиев, Д. Есета по регионалистика. Благоевград, 2000.
60. Конакчиев, Д. Обща теория на регионалната икономика, кн. 1 и кн. 2. Варна, 2003, 2004.
61. Конакчиев, Д. Основи на социалната политика. Варна, 2001.
62. Кънчев, М. Основи на управлението, част I и II. Албатрос. София, 1999.
63. Кънчев, М. Управление на човешките ресурси. Албатрос. София, 2002.
64. Мендрас, А. Елементи на социологията.”Кама”, 2002.
65. Михалева, С. Инструменти за управление на качеството на административната дейност. УИ на ВСУ „Ч. Храбър”, 2007.
66. Михалева, С. Концепцията “Електронно правителство” – инструмент за повишаване на качеството на административната дейност, Издателство „Авангард Прима”, С., 2008.
67. Михалева, С. Административният реинженеринг – инструмент за усъвършенстване качеството на дейността на администрацията – Сборник научни доклади от Шеста научна конференция на младите научни работници, издание на УНСС – София, Финансово-счетоводен факултет, 2007.
68. Михалева, С. Усъвършенстване на качеството на дейността на администрацията на базата на системата „Обща рамка за оценка” (CAF) – Варна, Годишник на ВСУ, 2007.
69. Михалева, С. Усъвършенстване на дейността на администрацията чрез реинженеринг на административните процеси – Варна: Научен алманах на ВСУ, 2008.
70. Михалева, С. Фактори за развитие и усъвършенстване на административната реформа в България, УИ на ВСУ „Ч. Храбър”, 2006.
71. Недялкова, А., З. Бауман, Д. Филипов. Глобализъм, регионализъм и антиглобализъм. Изд. Албатрос. София, 2005.

72. Недялкова, А. Глобализацията – нищо фатално. УИ на ВСУ. Варна 2002.
73. Недялкова, А. Глобализация на икономиката и развитието. Модул 2. УИ на ВСУ. Варна, 2004.
74. Недялкова, А. Глобализация на икономиката и развитието. Модул 3. УИ на ВСУ. Варна, 2004.
75. Недялкова, А. Глобализация на икономиката и развитието. Модул 4. УИ на ВСУ. Варна, 2004
76. Недялкова, А. Структурна реформа – социална политика и социална адаптация, Варна, ВСУ, 2002.
77. Недялкова, А. Управление на човешките ресурси. Варна, 1996.
78. Недялков, Кр. Европейските институции. Еволюция на кризата. Издателство „Албатрос“. С., 2012.
79. Недялков, Кр. Институционална система на Европейския съюз в контекста на новите реалности. УИ на ВСУ „Черноризец Храбър“, В., 2009.
80. Овчарова Сн., Организация и технология на управлението – учебно помагало, второ преработено и допъ. издание, ВСУ. 2009.
81. Павлов, П. Държавното управление и администрацията в европейски контекст. Ориентири за трансформация. УИ при ВСУ „Ч. Храбър“, 2007.
82. Павлов, П., С. Михалева. Основи на публичната администрация (шесто доп. изд.). УИ на ВСУ “Ч. Храбър”, 2008.
83. Павлов П., С. Михалева. Държавна власт и държавна администрация” (четвърто актуализирано и доп. издание), УИ на ВСУ “Ч. Храбър”, 2008.
84. Павлов П., С. Михалева, Л. Павлова. Стратегическо управление в публичния сектор (трето актуализирано и доп. издание), УИ на ВСУ “Ч. Храбър”, 2008.
85. Павлов, П., П. Кацамунска, Г. Калагларски. Държавният служител. Делови вид и комуникации. Атлантис-ГК, София, 2000.
86. Попова, Ж. Основи на правото на ЕС, С., 2007.
87. Порязов А. Въведение в теорията на мениджмънта , второ преработено и допълнително издание, УИ на ВСУ „Ч. Храбър“, В., 2009.
88. Порязов А., Организация и технология на управлението, второ преработено и допълнително издание, УИ на ВСУ „Ч. Храбър“, В., 2009.
89. Порязов А., Николаева, В. и П. Ямукова. Основи на управлението, УИ на ВСУ „Ч. Храбър“, В., 2010.
90. Радев, Д. Разделението на властите в модерната държава. УИ “Св. Климент Охридски”, София, 1994.
91. Ставрев, Св. Кризата на публичния мениджмънт. Изд. „Класика и Стил” ООД, С., 2007.
92. Ставрев, Св., Ал. Вълков. Основи на управлението на публичния сектор, Изд. ПАРАДИГМА, С., 2008.
93. Танев, Т. Анализ на публичните политики. Науката за създаване на конкретни политики. Военно издателство, С., 2008.
94. Танев, Т. Стратегическо управление в публичната сфера. „Военно издателство” ЕООД, С., 2008.
95. Тофлър, А. Трусове във властта. Народна култура. София, 1996.
96. Хаджолян, М. Конституционни механизми на властта. Варна, 2006.
98. Христова, Т. Мениджмънт на човешките ресурси. Варна, 1996.
99. Христов, Хр. Управление на публичния сектор. Изд. на УНСС, София, 2004.
100. Христов, Хр, П. Павлов, П. Кацамунска. Основи на публичната администрация. УИ „Стопанство”, С, 2007.

101. Аналитичен доклад за развитие и усъвършенстване на административно-териториалното устройство на страната и правната му основа. Национален център по териториално развитие (НЦТР) ЕАД. С, 2007. <http://www.mrrb.government.bg/index.php?lang=bg&do=atums&type=69&id=5>
102. Аналитичен доклад. Местно самоуправление – предпоставки и тенденции. МРРБ. Дирекция административно-териториално устройство и местно самоуправление. С. 2008. <http://www.mrrb.government.bg/index.php?lang=bg&do=atums&type=69&id=6>
103. Аспекти на политиката на административно-териториално устройство и административно териториални промени. МРРБ. Дирекция административно-териториално устройство и местно самоуправление. С., 2007. <http://www.mrrb.government.bg/index.php?lang=bg&do=atums&type=69&id=5>.
104. Визия на Закона за регионалното развитие за субординация и координация на стратегическите и програмните документи за регионално развитие, МРРБ, С., 2010.
105. Виртуална библиотека “Устойчиво развитие” <http://www.ulb.ac.be/ceese/meta/sustvl.html>.
106. Годишен доклад за изпълнение на Стратегията за децентрализация и на Програмата за изпълнение на Стратегията за децентрализация през 2010 г., Решение на МС № 570 от 28 юли 2011 година, http://www.self.government.bg/decentralization_counsel/annual_report/?id=423
107. „Европа и аз”, Справочник в помощ на учителя (мултимедийна презентация), 2007.
108. Местната и регионална демокрация в България, Конгрес на местните и регионалните власти в Европа, Мониторингов доклад, 21.11.2011 г., <http://www.self.government.bg/decentralization/?id=433&ssid=8&cid=600047>

109. Програмиране на регионалното развитие за новия програмен период на ЕС (2014-2020 г.), Български икономически форум, София, 25.11.2010, www.mrrb.government.bg.
110. Уеб страница за устойчиво развитие <http://www.sustdev.org/>.
111. Цели на развитието през новото хилядолетие <http://www.developmentgoals.org/index.html>.